

Indledning

For et år siden bragte Tidsskrift for Arbejdsliv et temnummer med titlen 'Det Prekære Arbejdsliv' (nr. 1 2017) og heri var samlet et antal artikler og kronikker, der på forskellige måder beskæftigede sig med begrebet prekarisering i en dansk arbejdsmarkeds- og arbejdslivssammenhæng. Som vi beskrev i indledningen til det temanummer, kan prekariseringsbegrebet spores tilbage til franske sociologer i 1980'erne. I de senere år er det dog særligt den britiske professor Guy Standings anvendelse af begrebet, bl.a. i hans bøger *The Precariat* og *The Precariat Charter*, der har gjort det til en mere almen anvendt term for grupper på arbejdsmarkedet, der befinder sig i mere marginale positioner. Prekarisering er ikke et entydigt begreb, og det defineres og forstås forskelligt alt efter teoretisk og metodisk udgangspunkt. Ofte kobles prekarisering dog sammen med mere fleksible og løse ansættelsesformer, som fx nul timerskontrakter, vikararbejde, freelancearbejde, platformsarbejde osv., men det primære kendetegn ved prekært arbejde er typisk en høj eller højere grad af usikkerhed, koblet til arbejdsvilkår og arbejdsliv mere generelt. Det kan fx handle om lavt timetal i ansættelsen, øget risiko for lavere løn, færre rettigheder og muligheder i ansættelsesforholdet, begrænset adgang til indkomstsikkerhed, høj jobusikkerhed og begrænsede muligheder for at bevæge sig til et andet og mere sikkert job.

Da vi søgte efter artikler til det første temanummer, ønskede temareaktionen at blive klogere på, hvor prekarisering op-

træder, og hvor udbredt det er i en dansk kontekst. I den sammenhæng efterlyste vi også analyser af, hvilke opfattelser der er af prekarisering, og hvad prekariseret arbejde egentlig består i. Temanummeret fra 2017 (1) indeholder analyser af flere af disse elementer, og artiklerne tog bl.a. fat i prekarisering i relation til platformsarbejde, som er et hurtigt fremvoksende fænomen på det danske arbejdsmarked (Rasmussen & Madsen 2017). De udfordringer, som unge mennesker, der står for at træde ind på arbejdsmarkedet, blev fx ligeledes belyst i temanummeret (Nielsen m.fl. 2017). Derudover indeholdt temanummeret fra 2017 også en mere teoretisk diskussion af og sociologisk udredning af begrebet 'prekarisering', som blev skrevet i artiklen af Jacobsen & Pedersen (2017).

Fordi der til det første tema om prekarisering var stor interesse, og fordi vi i temareaktionen blev efterladt med et indtryk af, at flere danske forskningsmiljøer er begyndt at beskæftige sig med prekarisering i arbejdslivet, valgte vi at gentage temaet ét år senere. Denne gang er det blevet til fire artikler, en kronik og en anmeldelse, der alle relaterer sig til prekarisering. Derudover rummer nummeret en enkelt artikel udenfor tema.

Temanummerets første to artikler interesserer sig for prekarisering specifikt i relation til højtuddannede.

Artikel nummer et er skrevet af Janne Gleerup, Birger Steen Nielsen, Peter Olsén og Niels Warring og undersøger, hvordan prekarisering opleves og håndteres af aka-

demikere, der lever med midlertidige og usikre ansættelsesforhold. Artiklen er baseret på 33 interviews med akademikere indenfor forskellige brancher, som fx kulturområdet, videregående uddannelser og den kommunale (forvaltningsmæssige) sektor. Artiklen viser, at selvom akademisk uddannede er en gruppe, som traditionelt har været relativt privilegeret og sikret på arbejdsmarkedet, så rammes de i stigende grad af usikre og prekære ansættelses- og arbejdsforhold. De usikre arbejdsvilkår med uforudsigelighed og manglende kontrol medvirker ifølge forfatterne til en række forskelligartede problemer og belastninger, som fx stress, sygdomsperioder, skuffelse og oplevelsen af at blive snydt. Samtidig fremstår det at bevare og udvikle en faglig identitet som en konstant kamp blandt interviewpersonerne. Artiklen konkluderer, at selvom gruppen af løstansatte akademikere ofte er ingedineret over fagforeningernes prioritering af fastansatte, antyder deres fortsatte medlemskab af fagforeningen noget om mulighederne for at samle gruppen af akademikere under en fælles kamp for at udvikle og udøve meningsfuld faglighed under ordentlige forhold. Dermed kan der udvikles et modsvar til prekarisering af akademisk arbejde.

Artikel nummer to er skrevet af Anders Jakobsen og har titlen 'Faglighed, mening og ambivalens i prekært akademisk arbejde'. Artiklen handler om den subjektive oplevelse af prekarisering og interesserer sig for, hvordan akademikere i prekære stillinger oplever muligheden for at skabe mening i det prekære arbejde med særlig fokus på, hvilken rolle forestillinger om akademisk faglighed spiller i den sammenhæng. Artiklen baserer sig på en kvalitativ interviewundersøgelse med akademikere fra forskellige prekære hovedgrupper. Den viser, at de deltagende akademikere subjektivt oplever deres arbejdsforhold meget forskelligt, og

at forskellige forestillinger om akademisk faglighed spiller en rolle for, om de oplever det prekære arbejde som en mulighed eller som barriere for at skabe og opleve mening i arbejdet.

I den tredje og fjerde artikel bevæger vi os væk fra prekarisering på det akademiske område. Artikel nummer tre af Henning Jørgensen & Kelvin Baadsgaard handler om indsatser mod social dumping på det kommunale område. Prekariseringsdiskussionen udfoldes her ved at gå ned i de specifikke årsags-virkningsforhold. Artiklen afdækker social dumping som fænomen, og hvad der er imødegået politisk og fagligt. En central tese i artiklen er, at markedsintegration og reguleringer er tæt forbundne og konstitutive for såvel lokale som centrale udviklinger på området. Det er selve reguleringsbruddet, der er omdrejningspunktet ved social dumping. Artiklen peger på, at der er interessekonflikter på området. I den sammenhæng er kommunal programmering, organisering og gennemførelse af indsatser væsentlig for at dæmme op for social dumping. Den empiriske case bygger på en undersøgelse og evaluering af Københavns Kommunes indsats mod social dumping og viser, hvordan arbejdsklausuler og håndhævelsespraksisser er i centrum. Artiklen er interessant, fordi den afdækker praksis omkring den kommunale indsats overfor social dumping, og det har ikke tidligere været analyseret.

Den fjerde artikel af Irene Odgaard er en mere konceptuel artikel. Her er vinklen at indkredse, hvad prekære arbejdsbetingelser er. Siden 1980'erne er fænomenet blevet diskuteret i ILO og i forskningsverdenen. Odgaard tager udgangspunkt i, at Guy Standing har foreslået en ny konceptualisering. Denne nye konceptualisering ændrer definitionen på proletariatet og forkaster de teorier om dets prekære arbejdsbetingelser, der er udviklet gennem to århundreder.

Artiklen peger på, at Standings konceptualisering hverken empirisk eller teoretisk er robust, og derfor er der behov for videreudvikling for at forstå fænomenets karakter. Odgaard argumenterer for, at teorien om den kapitalistiske akkumulationscyklus og modsætningen mellem det selvregulerende markeds krav og den samfundsmæssige sammenhængskraft, der er udviklet af bl.a. Owen, Engels, Marx, Polanyi, Arrighi og Silver, har større forklaringskraft.

Temanummeret indeholder også en kronik, der skrevet af freelancejournalist Nanna Stæremose. Kronikken giver indblik i livet som freelancejournalist og herunder såvel de udfordringer som den frihed, der ligger i at tage springet som selvstændig i en branche præget af hård konkurrence og konstant lønpres.

Temanummeret rummer også en enkelt anmeldelse, som er orienteret mod prekariseringstemaet. Erik Christensen har anmeldt Guy Standings bog 'Basic Income: And how we can make it happen' fra 2017, der argumenterer for indførelsen af borgertiløb som et svar på at komme problemer på de moderne arbejdsmarkeder til livs, bl.a. prekarisering.

Endelig rummer temanummeret også en enkelt artikel udenfor tema. Den er skrevet af Preben Horsholt Rasmussen og omhand-

ler, hvilke konsekvenser det får for faglærtes adfærd på arbejdsmarkedet, at de starter deres karriere med forskellige fagidentiteter. På baggrund af et unikt longitudinelt interviewmateriale, hvor 32 faglærte (tømrere og maskinarbejdere) er fulgt over en periode på cirka 30 år, viser artiklen, gennem to eksemplariske cases på henholdsvis høj og lav fagidentitet, hvordan fagidentiteten spiller sammen med og influerer på den enkeltes karriereforløb. Faglærte med en høj fagidentitet oplever en arbejdsmarkedskarriere med personlig og faglig udvikling, engagement i faget og et ønske om indflydelse. Faglærte med en lav fagidentitet oplever derimod en usikkerhed ift. deres fag, et ikke-udviklende arbejde og et diffust fremtidsperspektiv, som gør, at de efter en årrække ny-orienterer sig i deres arbejdsliv. Artiklen konkluderer, at disse måder at agere i arbejdslivet på har konsekvenser for arbejdsmarkedet i den forstand, at faglærte med høj faglig identitet i højere grad er en ressource på arbejdsmarkedet sammenlignet med faglærte med lav faglig identitet. Artiklen pointerer også, at særligt praktiken under uddannelsesforløbet er det, der er udslagsgivende for udvikling af en fagidentitet, fordi det er her, man ser og oplever, hvordan faget egentlig er.

God læselyst.

Pernille Tanggaard Andersen, Trine P. Larsen & Stine Rasmussen (temareaktion)

Tak til vore bedømmere

Et tidsskrift som vores er stærkt afhængig af den hjælp, vi får fra vores mange bedømmere, som vurderer og kommenterer de artikler vi modtager.

Vi skal hermed fremføre en stor tak til alle de bedømmere, der har bidraget til tidsskriftet i 2017

Annegrethe Ahrenkiel
Vibeke Andersen
Lars Peter Sønderbo Andersen
Carsten Kronborg Bak
Ida Marie Behr
Pernille Bottrup
Pia Bramming
Peter Busch-Jensen
Ole Gunni Busck
Jørgen Møller Christiansen
Bente Elkjær
Jan Thorhauge Frederiksen
Mia Koss Hartmann
Kari-Mette Walmann Hidle
Helge Hvid
Laust Høgedahl
Lasse Johansson

Henning Jørgensen
Björg Kjær
Anders Raastrup Kristensen
Morten Kyed
Eva Ladekjær Larsen
Magnus Larsson
Hana Jørgen Limborg
Henrik Kaare Nielsen
Morten Nissen
Claus Nygaard
Klaus Petersen
Olaf Rieper
Dorthe Staunæs
Peter Triantafillou
Morten Thanning Vendelø
Peter Aagaard